Hac İbadeti
Gönderen Kadir Hatipoglu - Nisan 05 2013 17:25:55

HAC İBADETİ[1]   İslam Dininin temel ibadetlerinden birisi olan ve sözlükte “gitmek, yönelmek, ziyaret etmek” manalarına gelen hac, imkanı olan her müslümanın, belirli bir zaman içinde Kabe’yi, Arafat ve Mina’yı ziyaret ederek belli bazı dînî görevleri yerine getirmek suretiyle yaptığı ibadeti ifade eder. Hac ibadetini yaparken çeşitli zaman ve mekanlarda icra edilen uygulamalara “menâsik” (tekili, mensek) denir.   Kutsal mekan kavramı ve bu yerleri ziyaret, insanlık tarihi boyunca bütün din ve inanç sistemlerinde görülmüştür.[2] İslâmî bazı kaynaklara göre Hac ibadeti Hz.Âdem’e kadar uzatılsa da, Kur’ân-ı Kerim’in bildirdiğine göre[3], daha önce tahrip olmuş Kabe’nin eski temelleri Hz.İbrahim ve oğlu Hz.İsmail tarafından bulunarak Kutsal Mabed yeniden inşa edilmiş, Hac suresinin 27-29. ayetlerine göre de insanları hac yapmak üzere Mekke’ye ilk davet eden peygamber Hz.İbrahim olmuştur. Bu tarihten itibaren diğer peygamberler ve inananlar da Kabe’yi ziyaret etmişlerdir.   Haccın Farz Kılınışı   İslam'ın doğuşu sırasında Kabe’yi tavaf, Umre, Arafat ve Müzdelife’de vakfe ve kurban kesme gibi adetler devam ettirilmekte, ancak hac, putperest geleneklerine uygun olarak sürdürülmekteydi. Hicretin 9. yılında nazil olan;   إِنَّ
أَوَّلَ
بَيْتٍ
وُضِعَ
لِلنَّاسِ
لَلَّذِي
بِبَكَّةَ
مُبَارَكاً
وَهُدًى
لِّلْعَالَمِينَ فِيهِ
آيَاتٌ
بَيِّـنَاتٌ
مَّقَامُ
إِبْرَاهِيمَ وَمَن
دَخَلَهُ
كَانَ آمِناً
وَلِلّهِ
عَلَى
النَّاسِ
حِجُّ
الْبَيْت
مَنِ
اسْتَطَاعَ
إِلَيْهِ

سَبِيلاً
وَمَن كَفَرَ
فَإِنَّ الله
غَنِيٌّ عَنِ
الْعَالَمِي&#16
06;َ   “ Şüphesiz, insanlar için kurulan ilk ibadet evi,
Mekke’de alemlere rahmet ve hidayet kaynağı olarak kurulan Kabe’dir. Onda
apaçık deliller, Makâm-ı İbrahim vardır. Oraya kim girerse güven içinde
olur. Yolculuğuna gücü yetenlerin haccetmesi, Allah’ın insanlar üzerinde
bir hakkıdır. Kim inkar ederse şüphesiz Allah bütün alemlerden
müstağnîdir” (Âl-i İmran, 96-97) ayetleriyle
Müslümanlar üzerine farz kılınan Hac, Hz. Peygamber tarafından putperest
âdetlerinden arındırılarak İslâmî usullere uygun hale getirilmiştir.
     Peygamber Efendimiz (s.a.v.), Hac ibadetinin İslam’ın beş
temelinden birisi olduğunu belirterek şöyle buyurmuştur:
بُنِىَ
الإِسْلاَمُ
عَلَى
خَمْسَةٍ
عَلَى أَنْ
يُوَحَّدَ
اللَّهُ
وَإِقَامِ
الصَّلاَةِ
وَإِيتَاءِ
الزَّكَاةِ
وَصِيَامِ
رَمَضَانَ
وَالْحَجِّ “İslam
beş şey üzerine bina edilmiştir. Allah’tan başka ilah olmadığına, Muhammed’in
Allah’ın elçisi olduğuna tanıklık etmek, namaz kılmak, zekat vermek, haccetmek ve
Ramazan orucunu tutmak.”[4]
       Haccın ömürde bir defa farz olduğu hususu,
Ebû Hüreyre’nin Hz.Peygamber’den naklettiği şu hadisten
anlaşılmaktadır: عَنْ
أَبِى
هُرَيْرَةَ
قَالَ
خَطَبَنَا
رَسُولُ
اللَّهِ -صلى
الله عليه
وسلم- فَقَالَ
« أَيُّهَا
النَّاسُ
قَدْ فَرَضَ
اللَّهُ
عَلَيْكُمُ

الْحَجَّ
فَحُجُّوا ».
فَقَالَ
رَجُلٌ
أَكُلَّ
عَامٍ يَا
رَسُولَ
اللَّهِ
فَسَكَتَ
حَتَّى
قَالَهَا
ثَلاَثًا
فَقَالَ
رَسُولُ
اللَّهِ -صلى
الله عليه
وسلم- « لَوْ
قُلْتُ
نَعَمْ
لَوَجَبَتْ
وَلَمَا
اسْتَطَعْتُ&#16
05;ْ - ثُمَّ قَالَ
- ذَرُونِى مَا
تَرَكْتُكُم&#16
18; فَإِنَّمَا
هَلَكَ مَنْ
كَانَ
قَبْلَكُمْ
بِكَثْرَةِ
سُؤَالِهِمْ
وَاخْتِلاَف&#16
16;هِمْ عَلَى
أَنْبِيَائِ&#16
07;ِمْ فَإِذَا
أَمَرْتُكُم&#16
18; بِشَىْءٍ
فَأْتُوا
مِنْهُ مَا
اسْتَطَعْتُ&#16
05;ْ وَإِذَا
نَهَيْتُكُم&#16
18; عَنْ شَىْءٍ
فَدَعُوهُ ».
            “Ebû
Hüreyre’den rivayet edilmiştir: Allah’ın Resûlü (s.a.v.) bize
hitab etti ve şöyle dedi: -‘Ey insanlar! Allah size haccı farz kıldı, haccediniz. Bir
adam, ‘her sene mi ya Resûlallah?’ diye sordu. Hz. Peygamber cevap

vermedi. Adam sorusunu üç kere tekrarlayınca Allah’ın Resûlü (s.a.v.) şöyle buyurdu: -‘Evet desem size zorunlu olurdu ve buna güç yetiremezdiniz. Sizi (serbest) bıraktığım hususlarda siz de beni (rahat) bırakın. Sizden öncekiler, çok soru sormaları ve Peygamberleri hakkında ihtilafa düşmeleri sebebiyle helak oldular. Size bir şeyi emredersem gücünüz yettiğince yerine getirin. Bir şeyden men edersem onu da terk edin.”[5]   Hz. Peygamber (s.a.v.)’in Haccı   Hz. Peygamber, kendisinin tek haccını, haccın farziyyetini bildiren ayetin inişini takib eden yıl olan hicretin 10. yılında yerine getirmiştir. Allah’ın elçisi, hicretin 8. yılında (m.630) Mekke fethedildikten sonra Hac zamanını beklemeden Medine’ye dönmüştü. Zaten Mekke’nin fethinden önce de hac henüz farz kılınmamıştı. Hacc’ın farz kılındığı hicretin 9. yılında ise Hz. Peygamber hacc’a gitmeyerek, Hz. Ebûbekir’i hac emîri olarak Mekke’ye göndermiş, kendisi de bir sene sonra, yani hicretin 10. yılında haccetmişti. Peygamberimizin yaptığı bu hacca, son haccı olduğu ve sahabîlerle vedalaştığı için “Veda Haccı”; Müslümanlara hac ibadetinin bütün hükümlerini hem nazarî olarak bildirdiği, hem de pratik olarak gösterdiği için “belağ haccı ”; haccın farz kılınmasından sonra ilk haccı olması dolayısıyla da “İslam Haccı ” gibi isimler verilmiştir.   Hz. Peygamber hicretin onuncu yılının Zilkade ayında Hac için hazırlanmaya başladı. Bunu Müslümanlara duyurarak onların da hazırlanmalarını istedi. Onunla birlikte haccetmek isteyenler Medine’de toplandılar. Hz. Peygamber 26 Zilkade 10 / 22 Şubat 632 Cumartesi günü yanında hanımları ve kızı Fâtıma da olduğu halde, muhacir, ensar ve diğer Arap kabilelerinden oluşan Müslümanlarla birlikte Medine’den hareket etti. Yanına kurbanlık yüz deve aldı. Zülhuleyfe denilen yere vardığında öğle namazını seferî olarak iki rekat kıldı ve aynı gün burada ihrama girdi.   Hz. Peygamber, 4 Zilhicce Pazar günü kuşluk vakti Kasvâ adlı devesinin üzerinde olduğu halde Mekke’ye ulaştı. Kabe’yi tavaf edip iki rekat namaz kıldı ve Safâ ile Merve arasında sa’y etti. Veda Haccı süresince Mekke’nin Ebtah mevkiinde kendisi için kurulan çadırda konakladı. Perşembe gününe kadar Mekke’de kaldı. Aynı gün (Terviye günü) Mina’ya hareket etti. Öğle, ikindi, akşam ve yatsı namazlarını orada kıldı. Geceyi de burada geçirdi. Ertesi sabah, namazı kıldıktan sonra güneş doğuncaya kadar burada kaldı. Arafat’taki Nemire mevkiinde çadır kurulmasını emretti. Sonra Mina’dan hareket edip Müzdelife’den geçerek Cuma günü, Arafat’ta hazırlanan çadıra varıp konakladı. Zeval vaktinden sonra çadırından çıkıp devesine binerek Arafat vadisinin ortasına geldi. Urane vadisinde meşhur Veda Hutbe’sini okudu. Bir ezan okutarak ayrı ayrı ikametle öğle ile ikindiyi birlikte kıldırdıktan (cem’i takdim) sonra devesinin üzerinde Arafat’a çıktı. Kıbleye dönüp akşama kadar dua ile meşgul oldu. Arafat’ta iken, kendisine, ilâhî tebliğ görevinin tamamlandığını bildiren şu ayet-i kerime nazil oldu: الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتْمَمْت&#16

15; عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي وَرَضِيتُ لَكُمُ الإِسْلاَمَ دِيناً   “Bugün size dininizi ikmal ettim, üzerinize nimetimi tamamladım ve sizin için din olarak İslam’a razı oldum” (Mâide, 5/3).   Hz. Peygamber güneş battıktan Arafat’tan ayrıldı ve Müzdelife’ye geldi. Yatsı vaktinde, akşam namazıyla birlikte yatsı namazını birleştirerek (cem’i te’hir), akşamı üç, yatsıyı da iki rekat olarak, tek ezan ve iki ayrı ikâmetle kıldırdı. Geceyi Müzdelife’de geçirdi. Ertesi sabah, yani Cumartesi (bayramın birinci) günü sabah namazını Müzdelife’de kıldıktan sonra Meş’ar-i Haram’a geldi. Cemre-i Akabe’ye (büyük şeytan) ufak taşlardan yedi tane attıktan sonra Mina’ya gitti. Burada yine deve üstünde bir konuşma yaptı. Kurbanlık olarak hazırladığı yüz deveden altmış üçünü, ömrünün her yılı için bir deve hesabıyla bizzat kendisi kurban olarak kesti. Diğer develeri de Hz.Ali kesti. Kurban etinden bir parça yiyen Peygamberimiz, geri kalanını Müslümanlara dağıttı. Daha sonra tıraş olup ihramdan çıktı. Sonra Kabe’ye gidip tavaf yaptı ve öğle namazını kıldı. Tekrar Mina’ya dönerek bayram günlerini burada geçirdi. Bayramın ikinci, üçüncü ve dördüncü günleri taşlamalarını tamamladı. Bayram’ın ikinci günü Mina’da Müslümanlara üçüncü konuşmasını yaptı. Bayramın beşinci günü Mina’dan tekrar Mekke’ye gelip vedâ tavafını yaptıktan sonra 29 Zilhicce 10 / 26 Mart 632 tarihinde Medine’ye döndü.[6]   Haccın Çeşitleri, Şartları ve Uygulanışı   Hac ibadeti uygulanışı bakımından, “ifrad”, “temettu” ve “kıran” şeklinde üçe ayrılır. İfrad haccı, umre[7] yapmaksızın, sadece hac menâsikini yerine getirmek suretiyle yapılır. Temettû’ haccında umre yapıldıktan sonra ihramdan çıkılır, ardından aynı dönemde tekrar hac için ihrama girilerek hac menâsiki edâ edilir. Kıran haccında ise ihrama girerken hem umreye, hem de hacca niyet edilir ve aynı ihramla her iki ibadet yerine getirilir. Kıran ve temettû’ haccı yapanların şükür kurbanı kesmeleri vacibken, ifrad haccı yapanların bu kurbanı kesmeleri gerekmez. Bu hac türlerinden hangisinin daha faziletli olduğu hususu mezheplere göre farklılık gösterir. Bu, Hz.Peygamber’in yaptığı haccın eda şekli konusundaki rivayetlerin farklılığından kaynaklanmaktadır. Bazı rivayetlerde onun temettû’ veya kıran haccına niyet ettiği belirtilirken, bazılarında ifrad haccına niyet ederek ihrama girdiği kaydedilmektedir. Bu durumda, hac çeşitleri arasında bir fazilet mukayesesi yaparak bunda ısrar etmenin doğru olmadığı söylenebilir. Bu nedenle, bu üç türden herhangi birine niyet ederek hac ibadetini edâ eden müminlerin Allah katında tam hac sevabına nail olacaklarını bilmeleri gerekir.   Hac ibadetinin yerine getirilebilmesi için bazı şartlar vardır. Bir kimseye haccın farz olması için onun; Müslüman olması, Âkıllı, bâliğ (ergen) olması , Sağlıklı olması, Özgür olması, Yurtdışına çıkma kısıtlılığı bulunmaması, Yol güvenliğinin bulunması, Hac mevsime yetişmiş olması, Can, mal ve namus güvenliğinin sağlanmış olması, Ekonomik yönden hac

görevini yapma imkanına sahip bulunması gerekir. Son şart, hac yolculuğuna çıkacak kişinin, gidip dönünceye kadar hem kendisinin, hem de bakmakla yükümlü olduğu kimselerin sosyal seviyelerine uygun biçimde geçimlerini sağlayacak mâlî güce ve hac için yeterli zamana sahip olması anlamına gelmektedir. Yukarıda zikredilen şartları taşıyan kimsenin yapacağı haccın geçerli olabilmesi için; İhrama girmek (niyet edip telbiye getirmek), Haccı belirlenen zaman içinde yapmak ve Hac menâsikini belirlenen mekanlarda yapmak gerekir.   Hanefîlere göre haccın üç farzı vardır. Bunlar, ihrama girmek, Zilhicce’nin 9. günü Arafat vakfesinde bulunmak ve ziyaret tavafı yapmaktır. Hanefîler ihramı şart, diğerlerini aslî unsur (rukün) kabul etmişlerdir. İhrama girdikten sonra bu iki rukün yerine getirilmedikçe hac tamamlanmış olmaz ve ihramdan çıkılmaz. Buna göre zamanında Arafat’ta vakfe yapamayan kimse o yıl hac yapma imkanını kaybetmiş olur. Bu kişinin yarım bıraktığı haccını daha sonra kaza etmesi gerekir.   Haccın vacib sayılan birtakım menâsiki daha vardır ki bunların terkinden dolayı hac geçersiz olmaz. Ancak meşrû mazeret olmaksızın terk edilen her vacib için keffaret ödenmesi gerekir. Meşrû mazeretler, yaşlılık, hastalık, aşırı zayıflık, bayılma ve kadınlara özgü bazı haller gibi beşerî gücün sınırlarını aşan engellerdir. Hanefî mezhebine göre haccın başlıca vacipleri şunlardır: 1. Mekke’ye geliş yönlerine göre belirlenen yerlerde (mikat) veya buralara gelmeden önce ihrama girmek. 2. Safâ ile Merve arasında sa’y etmek. 3. Müzdelife’de vakfede bulunmak. 4. Arefe günü akşam ve yatsı namazlarını Müzdelife’de, yatsı namazının vaktinde cem ederek (birleştirerek) kılmak. 5. Cemrelere taş atmak (şeytan taşlamak). 6. İhramdan çıkmak için saçları tıraş etmek veya kısaltmak. 7. Vedâ tavafı yapmak.(Mekkeli olmayan veya Mekkeli hükmünde sayılmayanlar için.)   Hac yapacak kişinin ilk işi ihrama girmektir. Haccın şartlarından biri olan ihram, hac ya da umre yapmaya niyet eden kişinin, başka zamanlarda işlemesi mübah olan bazı fiil ve davranışları belirli bir süre kendisine haram kılması, yasaklamasıdır. Buna “ihrama girme” de denir. İhrama girmenin gereklerinden biri olarak erkeklerin büründüğü havlu ve benzeri türden dikişsiz kıyafete halk arasında ihram denilmekteyse de ihram esasen bu değildir. Onun için, usulüne göre ihrama girilmediği sürece söz konusu örtülere bürünmekle ihrama girilmiş olmaz. İhrama girme konusunda kadınlar da erkekler gibidir. Ancak erkekler “izar” (belden aşağı sarılan örtü) ve “ridâ” (belden üstü sarılan örtü) denilen iki parça havlu veya benzeri türden dikişsiz elbise giyerken, kadınlar normal elbiseleriyle ihrama girerler. İhrama girme işi niyet ve telbiye ile başlar. Yapacağı hac türüne göre niyetini yapan kimse ihrama girerken söylenmesi gerekli olan telbiye duasını okur:
لَبَّيْكَ
اللَّهُمَّ
لَبَّيْكَ ،
لَبَّيْكَ
لاَ شَرِيكَ
لَكَ
لَبَّيْكَ ،
إِنَّ

الْحَمْدَ
وَالنِّعْمَ&#15
77;َ لَكَ
وَالْمُلْكَ
، لاَ شَرِيكَ
لَكَ   “Allah'ım! Davetine uydum. Emrine boyun eğdim. Senin hiçbir ortağın yoktur. Davetine icabet ederek huzuruna geldim.Hamd sana mahsustur. Nimet ve mülk senindir. Senin hiçbir ortağın yoktur.” Allah’ın davetine icabet ettiğini bildiren bu irade beyanıyla mü’min hac menâsikini yerine getirmek için ilk adımını atmış olur.[8]   Haccın Fazileti, Önemi ve Hikmeti   Bedenî ve mâlî bir ibadet olan haccın birçok faydaları ve hikmetleri vardır. Kur’ân-ı Kerim’de hac ibadetinin muhtelif safhaları hem şeklî, hem de manevî ve rûhî yönlerden tasvir edilerek çeşitli yararlarının bulunduğu belirtilmiştir. Hac suresinin 27 ve 28. ayetlerinde Hz.İbrahim’e hitaben şöyle buyurulur: وَأَذِّن
فِي النَّاسِ
بِالْحَجِّ
يَأْتُوكَ
رِجَالاً
وَعَلَىكُلّ&#16
16; ضَامِرٍ
يَأْتِينَ
مِن كُلِّ
فَجٍّ
عَمِيقٍ
لِيَشْهَدُو&#15
75;مَنَافِعَ
لَهُمْ
وَيَذْكُرُو&#15
75; اسْمَ
اللَّهِ فِي
أَيَّامٍ
مَّعْلُومَا&#15
78;.عَلَى مَا
رَزَقَهُم
مِّن
بَهِيمَةِ
الْأَنْعَام&#16
16; فَكُلُوا
مِنْهَا
وَأَطْعِمُو&#15
75;الْبَائِسَ
الْفَقِيرَ
 “İnsanlar arasında haccı ilan et ki, gerek yaya olarak, gerek uzak yollardan gelen yorgun develer üzerinde sana gelsinler. Gelsinler ki kendilerine ait birtakım menfaatlere şahit olsunlar ve Allah’ın kendilerine rızık olarak verdiği (kurbanlık) hayvanlar üzerine belli günlerde (onları kurban ederken) Allah’ın adını ansınlar.”

     Peygamber Efendimiz de haccın faziletini şu hadislerinde dile getirmişlerdir: مَنْ حَجَّ لِلَّهِ فَلَمْ يَرْفُثْ وَلَمْ يَفْسُقْ رَجَعَ كَيَوْمِ وَلَدَتْهُ أُمُّهُ   “Kim Allah için hacceder, çirkin söz ve günahlardan sakınırsa, annesinden doğduğu gün gibi günahlarından arınmış olarak döner.” [9]   الْعُمْرَةُ إِلَى الْعُمْرَةِ كَفَّارَةٌ لِمَا بَيْنَهُمَا وَالْحَجُّ الْمَبْرُورُ لَيْسَ لَهُ جَزَاءٌ إِلاَّ الْجَنَّةُ   “Umre, diğer Umre’ye kadar yapılan günahların keffaretidir. Makbul bir Haccın karşılığı da Cennetten başka bir şey değildir.”[10]   - قَالَ سُئِلَ النَّبِىُّ - صلى الله عليه وسلم - أَىُّ الأَعْمَالِ أَفْضَلُ قَالَ « إِيمَانٌ بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ » . قِيلَ ثُمَّ مَاذَا قَالَ « جِهَادٌ فِى سَبِيلِ اللَّهِ » . قِيلَ ثُمَّ مَاذَا قَالَ « حَجٌّ مَبْرُورٌ »   “ Hz.Peygamber (s.a.v.)’e, hangi amelin daha faziletli olduğu soruldu: ‘Allah

ve Resûlüne imandır’ buyurdu. Sonra nedir? diye sorulunca, ‘Allah yolunda cihaddır’ dedi. Bundan sonra nedir? denilince, ‘makbul bir hacdır’ karşılığını verdi.”[11]   Hac ibadetini eda eden kimse her şeyden önce, Allah’ın bir emrini yerine getirmiş ve böylece O’nun rızasını kazanmayı amaçlamıştır. Esasen ilâhî buyrukların en önemli esprisi ve hikmeti budur. Bunun yanında, haccı eda eden insanın, ona hazırlanırken, menâsikini yerine getirirken ve ibadetini tamamladıktan sonra, kendi kabiliyetine göre elde edeceği olumlu sonuçlar vardır. Hac yolculuğuna hazırlanan kişi bir taraftan gerekli hazırlıkları yaparken, diğer taraftan günahlarına tövbe eder, üzerinde kul hakkı varsa bunların sahipleriyle görüşüp helalleşir ve borçlarını öder. Eş, dost ve akrabaları ile vedalaşır, özellikle, sağ ise, anne- babasının rızasını alır. Bu bir nevi, büyük yolculuk diyebileceğimiz Âhiret yolculuğunun adeta bir provası gibidir.   Mekke’ye varan hacı adayı, Kâbe etrafında, cins, ırk, renk, mevki, makam, zengin, fakir ayrımı olmadan omuz omuza saf tutan, tavaf eden, Arafat’ta dualarıyla Allah’a yönelen büyük kalabalık içerisinde kendisini, adeta mahşer yerinde Allah’ın huzuruna çıkmış birisi olarak algılar. Hacı, her gün en az beş defa yöneldiği ve Kur’anda Allah’ın evi olarak nitelenen Kâbe’yi bizzat yerinde görüp, orada, başta Hz.Muhammed olmak üzere, geçmiş peygamberlerin hak din uğrunda verdikleri mücadeleleri hatırlar ve asırlar boyunca birçok mü’minin namaz ve niyazlarına sahne olan bir atmosferde yaşayarak bu manevi zevki tatmış olur. Ayrıca, hac esnasında Hz.Peygamber ve ashabının bulunduğu coğrafî mekanları ziyaret ederek, Kur’ân’da, “Allah’ın koyduğu dînî işaret ve nişanlar (şeâirullah)” olarak nitelenen[12] mekanlarda bulunarak o dönemin havasından nasiplenmiş olur.   Mü’min, ihrama girerken büründüğü beyaz elbiseyle, kabre girerken bürüneceği kefenin benzerliğinin şuurunda olarak, ihram kelimesinin sözlük anlamının da çağrıştırdığı gibi, bu kıyafeti taşıdığı süre içinde, başka zamanlarda kendisine meşru olan bazı davranışlardan uzak kalıp, gündelik alışkanlıklarından ve bağımlılıklarından kurtulma ve kendisiyle hesaplaşma imkanına kavuşmuş olur.   Hac esnasında hiçbir şeye zarar vermemek esas olduğundan, insanın çevresiyle ilişkisinde son derece dikkatli davranması gerektiği ortaya çıkar. Bu husustaki titizliğin ölçüsü, Kur’ân-ı Kerimdeki yasaklardan ve bu yasakların çiğnenmesi halinde verilecek cezaları bildiren ayetlerden anlaşılmaktadır.[13] Özellikle bitki ve hayvan türünden canlılara karşı gösterilmesi gereken özen kişiye, başka zamanlarda kazanamayacağı ölçüde bir duyarlılık sağlar. Bunun yanında öfkelenmemek, kimseyi incitmemek, sabırlı ve güler yüzlü olmak gibi ahlakî davranışlar da haccı gereği gibi yerine getirenlerin elde edecekleri manevi kazançlar arasında yer alır. Dolayısıyla Müslüman, hac esnasında, daha önce teorik olarak haberdar olduğu, fakat layıkı ile yaşayamadığı bir dizi imânî ve ahlâkî özellikler kazanır.   Hac görevini yerine getiren mü’minin bu özellikleri kazanabilmesi için yaptığı ibadetin bilincinde olması ve her davranışında Allah’ın rızasını elde etmeyi gaye edinmiş olması gerekir. Bu nedenle, tavaf etmek, sa’y etmek, şeytan taşlamak, Hacerü’l-Esved’i öpmek gibi sembolik yönü ağır olan uygulamaların gerisinde yatan espriyi ve mesajı

düşünmek, hac günleri boyunca ibadetin amacını göz önünde bulunduran bir ruh hali ve manevi atmosfer içinde olmak önemlidir. Bu yüzden Hac menâsikinin icrasında, kişinin kendisini tehlikeye atarcasına tedbirsiz davranması ve bu arada diğer mü’minleri rahatsız etmesi, elde edilecek sevaba mani olabileceği gibi, fazladan günah kazanmaya da vesile olabilir. Ayrıca, o beldelerde ölmenin faziletli olduğu gibi yanlış bir anlayışa kapılarak, bu ibadeti yerine getiremeyecek derecede yaşlı ve hasta olanların, bile bile hacca giderek hem kendilerini, hem de kendileriyle ilgilenenleri sıkıntıya sokmalarının o kişilere vebal yüklemeyeceği söylenemez.   Hac ibadetinin hikmetlerinden birisi de, çeşitli uluslara mensup Müslümanların bir araya gelerek buluşmaları, birtakım sosyal ve kültürel farklılıklara rağmen İslam kardeşliğinin kucaklayıcı atmosferinde tanışıp kaynaşmalarıdır. Gerçekten de, dünyada Müslümanların yaşadığı hemen her ülkeden az veya çok katılımın olduğu bu ibadet, Allah’ın iradesinden başka hiçbir şeyin bir araya getiremeyeceği çok zengin bir ırk, renk ve kültür mozayiğini oluşturmaktadır. Allah’ın kulları ve birbirlerinin din kardeşleri olarak tek amaç etrafında toplanan insanların oluşturduğu bu mozayiğin mekanı olan hac, Kur’ân’ın “teâruf” olarak isimlendirdiği tanışıp bilişmenin sağlanabileceği en güzel platformdur. Bu platform genelde, Müslümanların bilgi ve görgülerini tazeledikleri, bazen de kendi yerel Müslümanlıklarının dar çerçevesinde edindikleri birtakım yanlış düşünce ve tasavvurları tashih ettikleri bir zemin olmaktadır. Bunun en güzel örneği, Amerikalı zenci Müslümanların liderlerinden Malcolm X ‘in, zenci ırkının üstünlüğüne dayalı İslam anlayışının yanlışlığını hac görevini eda ederken fark etmesi ve bu görüşünden tamamen vazgeçmesidir. Dolayısıyla Hac, dünyanın neresinde yaşarlarsa yaşasınlar bütün Müslümanların aynı değerlere sahip oldukları ve bu değerlerin kendileri için ortak bir zemin oluşturduğu gerçeğini ortaya koymaktadır.   Hac görevini yerine getiren mü’minler ülkelerine döndükten sonra, orada kazandıkları tecrübeyle, birtakım fikrî, dînî ve mezhebî ihtilaflara daha hoşgörülü yaklaşabilmekte, Hz.Peygamberin müjdesinden hareketle, “anasından doğmuş gibi günahlarından temizlendikleri” inancıyla da, özel ve sosyal hayatlarında daha özenli ve dikkatli davranmaktadırlar.   Sonuç olarak Hac, İslam Dininin temel ibadetlerinden biri olmasının yanı sıra, bireysel ve toplumsal planda insana kazandırdığı olumlu nitelik ve değerlerle ayrı bir önemi haizdir. Bu önemin farkında olan dünya Müslümanları ve özellikle Müslüman halkımız asırlardan beri Hac ibadetine ve onu yerine getiren kimselere ayrı bir değer atfetmişler, hacı olmanın onur ve sorumluluğunu, hayat boyu taşınması gereken bir meziyet olarak kabul etmişlerdir.

[1] Bu bölüm Din İşleri Yüksek Kurulu Üyesi Prof. Dr. İsmail Hakkı ÜNAL tarafından hazırlanmıştır. [2] Geniş bilgi için bk., Ömer Faruk Harman, “Hac” Maddesi, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, 14 / 382-386. İstanbul-1996. [3] Bakara, 2/127. [4] Buhârî, İman, 1 I, 8; Müslim, İman, 19-22. I, 45. [5] Müslim, Hac, 412. I, 975. [6] İbrahim Sarıçam, Hz. Muhammed ve Evrensel Mesajı, s.386-388. Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara – 2003. [7] Umre, belirli bir zamana bağlı olmaksızın ihrama girerek Kabe’yi tavaf etmek, Safâ ile Merve arasında sa’y yapmak ve tıraş olup ihramdan çıkmaktır.

[8] Haccın uygulanışı konusunda geniş bilgi için bk., Salim Öğüt, “Hac” maddesi, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, 14 / 394-396; İrfan Yücel, Hac Rehberi, Ankara-1981. bk. T.D.V. İlmihal, İstanbul, 1999 [9] Buhârî, Hac, 4. II, 141. [10] Müslim, Hac, 437……….. [11] Buhârî, Hac, 4…………. [12]Bakara, 2/158, Hac, 22/32,36. [13] bk. Bakara, 2/158, 196-200; Âl-i İmran, 3/96-97; Mâide, 5/2, 95-96; Hac, 22/26-29, 33-34.

islam ve Hayat,Güncel Vaaz ve Hutbeler